

Panun pakinoita

Tunnelmia ja lake uden Lampea

On niin tunnelmallista, että se täytyy suorastaan sanoa julki. Tulenkarvainen hiillos kuin nouseva talvinen päivä hehkuu vanhan talon vanhassa koristeellisen komeassa kakluunissa, samoin viereisen huoneen kakluunissa, hiipuupa vielä viimeisiään puoliviileän eteisenkin uunissa. Niinkuin moni luki-joista tietää, on tämä Liiton talo alunperin niitä vanhoja Oulun porvaristokoteja. Huoneet ovat korkeita ja muutenkin ilmavia, kakluunit lattiaista kattoon. Mutta tuo eteisen uuni on aivan omalaatuisensa ja nimenomaan se yksinkertaisine neliskulmaisine muotoineen, maalattuine peltikuorineen, uuniluukkuineen ja puuttuine pellinööreineen palauttaa minut tulta kohennellessani usein aikoihin ei vain viiskymmentä vuotta vaan sata ja yllkin takaperin. Liekö uuni nuorempi, mutta se on sitten sitä vanhana syntynyttä sorttia ja sopusi ainakin mainitunikäisen oululais-talon lämmönjakajaksi.

Tunnelmallista on ollut ulkosallakin näinä päivinä. Pihat, puistot ja metsät ovat olleet kuin Herran yrttitarhoja, niin että vanha tuttu huokaus "ollapa taiteilija" monta kertaa on päässyt huullilta. Erikoisesti koivut, pihlajat ja muut kotoisimmat pihapuut ovat esiintyneet edukseen vuodenvaihteen pitkäneulaiseen pakkashuurrepukuun pukeutuneina. Tuollaiseen korallimetsään nauluttuu katse väkistenkin kesken arkkimamkin työn. Tuskin paljoakaan kauniimpaa enää on kuin auringonpaiste tuollaisen metsän tai puiston latvoihin. Harvahan tuota tammikuun alun aurinkoa edes näkee — lakeuksilla nyt ehkä —, mutta yksi ja toinen huomasi sen ainakin mennä sunnuntaina siitä, että puiden huurteiset latvat hehkuivat kuin kynttilät. Sellainen on pohjolan päivä!

Leppoisaa loppiaista vain ja sitten jotain asiaakin.

Suomen Kuvalehden ensimmäisessä tämänvuotisessa numerossa kirjoittaa Limingan Vilho Lammesta oululainen Osmo Visuri, Palestiinan-kävijä ja Pyhänmaan esitelmätoimijana erikoisesti kotiseudullaan tutuksi tullut tämänhetkinen taideakatemia kävijä. Ja hyvä on että kirjoittaa, sillä Vilho Lampi on monenkin kirjoituksen arvoinen. Osmo Visurin kirjoituksen sävy on melko terävä ja niin täytyy ollakin, jos mieli jollain kirjoituksella herättää mahdollisesti myönteisiin tuloksiin johtavaa huomiota. Tapaus Lampi on todella merkillinen tapaus: on ja ei ole unohdettu. Helposti kyllä tuntuu siltä, että on unohtunut, on tunnut ystävästäni Visurista niinkuin minustakin monesti. Mutta Vilho Lampea on paitsi liminkalaisissa suku- ja tuttava-

taloissa, talonpoikaisissa siis, apteekkarin erinomaisen edustavassa taidekokoelmassa ja muissakin paikoissa, monissa asian ymmärtäneissä kodeissa myös Oulussa. Lammesta on myös jonkin verran kirjoitettu kotipuolen ehdistössä, ainakin sen verran kuin toisesta kuulusta, koko maata ajatellen paljon kuuluisammasta Jussi Mäkelästä. Eipä ollut oikein viaksi luettava Lammen sukulaisillekaan, jos niitä tauluja vetelehtikin vähän siellä ja täällä, siltä kannalta nimittäin, että ennenkuin joltakin jotain voidaan vaatia, täytyy edellyttää, että hän tietää. Vähät oli sentään taiteilijana niinkuin joskus ihmisenäkin omalaatuisesta Vilhosta kirjoitettu, jotta hänen asemansa taiteilijana olisi naapurille ollut selvä, jos oli selvä taiteenalan pääkaupunkilaisille asiantuntijoillekaan. Eihän häntä etelässä tunnustettu, kuten Visuri juuri kirjoittaakin. Mutta sukumanneissakin oli ymmärtäjiä ja joku pani riippumaan alunperin melkein kaiken mitä omisti, vaikka oli sellaisiakin omituisia, ettei ihme, jos ihmeteltiin enemmän kuin ihasteltiin. Vasta kun niitä omituisimpia näin meikälinen maallikko tutkii oikein tunti tunnin jälkeen, niin alkaa ikäänkuin aavistella... Mutta paljon oli pillossa silloinkin, kun minäkin parina talvena peräkkäin kuljin Lammen jäljet lakeudella. Eniten kulkiesani ja kuunnellessani sitä, etteivät ne muutamat, jotka ymmärsivät, olivat ymmärtäneet alunperin, olivat sitten sukua tai muuta naapuristoa, olleet taiteilijan äkkilähdön jälkeen ryhtyneet taulujen ja jäämistön yleensä luettelointi- ja pelastuspuuhiin. Hyvä on siis, että asiasta kirjoitetaan, sillä eivät ole luettelot vieläkään täydellisiä eikä kai kaikki turvattu-kaan, joskohta taulujen omistajat jo hyvän aikaa ovat tienneet, että tämä tällainenkin konstailu on osannut muuttua rahaksi.

Tämä kunnan maakuntamme ja vieläkö kunnollisempi Oulomme sensijaan on sikäli unohtanut ei vain Lammen vaan monet muutkin, että ei ole aikaansaanut tähän kaupunkiin yhtään neljän seinän rajoittamaa ei vanhaa paremminkuin uuttakaan tilaa, johon taidetta voitaisiin kerätä. Se on yksi vanhan Oulomme suurimpia syntyjä, mutta ilmeisesti auttamattomissa. Kun ei tätä ole eikä oikeastaan instanssia, joka aktiivisesti toimisi taiteen hyväksi paikkakunnalla saati maakunnassa, niin ei ihme, jos ei sellaista kuin Vilho Lammen muistonäyttelyä, josta siis nyt SK:ssäkin puhutaan, saada pysyyn; sanoisin: ole saatu. Toiveita tietysti vielä on ja pitäisi ehdottomasti saada sellainen,

se vain että ihmiset eivät vaakuuksitta anna taulujaan kuljeteltaviksi ja vakuutus maksaa. Kun ei myytäväksi saataisi paljon mitään, niin millä sitten viulut maksettaisiin. Mutta ajatusta ei saa haudata.

"Onko selvä", sopii kysyä, jos kohdalle sattuu sellaisia, joilla on ja ei ole, nimittäin on harrastusta ja ei ole pikkurahan puutetta. Kulttuuriteot me lehtimiehet kyllä mainostamme niin korkealle, että se on uhraustenkin arvoista. Jos pas-saa!

Pitäkää arvossa näitä Vilho Lammen puutauluja, niinpä — puutauluja! Puulle (ja vielä usein kahta puolta) Lampi maalasi ja luulin tuota aivan erilliseksi ja erikoiseksi ilmiöksi, kunnes tänään luin lehdestä, että suuri Rubenskin maalasi puulle. Tällainen maininta esiintyy m.m. hänen Herkules-taulustaan puhuttaessa, samasta, jonka nimen edellisessä minäkin mainitsin. Sanotaan: "Luonnos (taulu jäi luonnokseksi) on maalattu puupohjalle, kuten useimat Rubensin luonnosmaaisista teoksista."

Panun